

יהודי גרוזיה

שתי עדות יהודיות נפרדות התגבשו כדרום-קווקז: האחת בגרוזיה, במערב, והשנייה בחבל דאגסטן, במזרח. אף על פי שיהודים אלה גרו בשני אזורים שכנים, ללא כל מחיצה גיאוגרפית ביניהם, הקשרים בין שתי העדות היו דלים, והשונה ביניהם רב מן השווה. יהודי גרוזיה נבדלים משכניהם גם כלשונם גם באופיים וגם במנהגיהם.

יהודי גרוזיה גבוהי קומה ורחבי כתפיים, מייחסים את עצמם לעשרת השבטים. את לשון החולין שלהם קיבלו היהודים משכניהם הגרוזיים, אך ידיעת העברית לא פסקה מקרבם. למרות העובדה שיהדות זו לא העמידה גדולי תורה, היו בניה נאמנים תמיד לדתם ולמסורת היהודית.

יהודי גרוזיה הם בעיקר עירוניים; רובם עסקו במסחר ומיעוטם במלאכה ובתעשייה. העלייה הראשונה לארץ מקרב יהודי גרוזיה הייתה עוד בתחילת שנות השישים של המאה הקודמת (1863); יהודים אלה בנו להם שכונה מיוחדת בירושלים, על יד שער שכם. אחרי מלחמת העולם השנייה התחילה שוב עלייה ניכרת.

גם בארץ עוסקים הגרוזיים בעיקר במסחר ובחנוונות, אך יש ביניהם גם בעלי מלאכה.

(נוסח התפילה ששימש לנו בסיס לניתוח ולהדגמה הוא של היהודים מאזור העיר קולשי שבגרוזיה.)

מבנה בית הכנסת

צורת בית הכנסת היא מלבנית או מרובעת, והקהל יושב בשורות עורפיות, זו אחרי זו, כשפניו כלפי ההיכל. התיבה, המשותפת לשליח הציבור ולקורא בתורה, קבועה במרכז בית הכנסת ובנויה על בימה.

ההיגוי

להלן רשימת הסימנים הפונטיים:¹

f - פ	k - כ	h - ה	כ - א	עיצורים:
ts - צ	l - ל	v - ו	b - ב	
k - ק	m - מ	z - ז	v - ב	
r - ר	n - נ	h - ח	g - ג	
š - ש'	s - ס	t - ט	g - ג	
s - ש	ש ² ; a ² - ע	y - י	d - ד	
t - ת	p - פ	k - כ	d - ד	
t - ת				

Be - בֵּ	Bu - בּ	Bo - בו	Ba - בַּ	תבועות:
Bi - בִּ	Be - בֶּ	Bo - בֹּ	Ba - בָּ	
Bi - בִּי	Be - בֵּ (שווא נע)	Bu - בּו	Bo - בֹּ (קמץ קטן)	

(1) על מקורות השיטה ראה במבוא.

(2) האות ע נהגית בצירוף של ק, א, נ-ו, המבוצעות על ידי הצמדה והפרדה מהירים של פעמונית הלוע.

אדון עולם

(שם המחבר אינו ידוע)

בטרם כל יציר נברא:	אדון עולם אשר מלך
אזי מלך שמו נקרא:	לעת נעשה בחפצו כול
לבדו ימלוך נורא:	ואחרי ככלות הכול
והוא יהיה בתפארה:	והוא היה והוא הוה
להמשילו להחבירה:	והוא אחד ואין שני
לכל חומר לכל צורה:	והוא ראשון והוא אחרון
ולו העוז והמשרה:	בלי ראשית בלי תכלית
בלי שינוי והתמורה:	בלי ערך בלי דמיון
גדול כוח והגבורה:	בלי חיבור בלי פירוד
וצור חבלי ביום צרה:	והוא אלי וחי גואלי
מנת כוסי ביום אקרא:	והוא נסי ומנוסי
והוא צופה והוא עזרה:	והוא רופא והוא מרפא
בעת אישן ואעירה:	בידו אפקיד רוחי
אדני לי ולא אירא:	ועם רוחי גוייתי
משיחנו ישלח מהרה:	במקדשו תגל נפשי
אמן אמן שם הנורא:	ואז נשיר בבית קודשי

המשקל: זהו משקל ה"מרנין" (- - - / - - -) .

	סוגר		דלת	
בית	נברא	כל יציר	בטרם	אדון עולם אשר מלך
בית	נקרא	מלך שמו	אזי	לעת נעשה בחפצו כול

מבנה הפיוט

הפיוט בנוי משישה עשר בתים, המורכבים כל אחד מ"דלת" ו"סוגר".
 לפיוט חרוז מבריח, כלומר: חריזה אחידה של ה"סוגר".

תוכן הפיוט

הפיוט מתאר את קדמות ה', את אחדותו ואת השגחתו. זהו שיר שבח לקבלת עול מלכות שמים. הפיוט כולל בתוכו את כל יסודות האמונה ב-ה' לפי רוח היהדות.

הפיוט מתחלק לשלושה חלקים:

חלק א' - בתים 1-9: מהות ה': נצחיותו, גדולתו ותכונותיו.

חלק ב' - בתים 10-14: יחס ה' אל האדם: יחס ישיר של ה' אל המתפלל אליו: "אלי", "גואלי", "מנוסי" וכדומה.

חלק ג' - בתים 15-16: הציפייה לגאולה.

בפיוט שלפנינו נעשה שימוש בכמה אמצעים ספרותיים כדי להבליט את תוכן

הפיוט:

א. משחקי לשון: מלים קרובות בצלילן ושונוות במשמען. מלים בעלות צלילים קרובים באות להבליט קרבה במשמעות או ניגוד. לדוגמה: "אלי" ו"גואלי" מבליטות קרבה; "צור" ו"צרה" מבליטות ניגוד.

ב. חזרה על מילים: חזרה הבאה לשם עיצוב השיר, כדי להדגיש בו דבר ולהבליטו, לדוגמה: השורש ה.ו.ה - "היה", "יהיה" - המדגיש את עניין הזמן.

ג. מלים נרדפות: חזרה צמודה של מלים נרדפות. לדוגמה: "העוז והמשרה", "שינוי והתמורה", "כוח וגבורה". המעניין הוא, שצמידים נרדפים אלו מופיעים בשלושה בתים רצופים (בתים 7, 8, 9), והמלה השנייה בצמד היא מלת החרוז.

:	בְּטָרֵם כָּל יַעֲרֵד נִבְרָא	אֶדְוֶן עוֹלָם אֲשֶׁר מְלָךְ.
:	אִיזוּ מְלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא	לְעַת נַעֲשֶׂה בְּחַסְדּוֹ כָּל.
:	לְכַדּוֹ יִמְלֹךְ נִרְא	וְאַחֲרַי כְּכֹלֹת דָּבָל.
:	וְהוּא יְהִי בְּתַמְאָרָה	וְהוּא יְהִי וְהוּא דָּוָה.
:	לְהַמְשִׁילוֹ לְהַחֲבִירָה	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי.
:	לְכָל חוֹמֵר לְכָל צִוְרָה	וְהוּא רֵאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרָן.
:	וְלוֹ הַעוֹז וְהַמְשָׁרָה	כְּלִי רֵאשִׁית כְּלִי חֲבִלִית.
:	כְּלִי שְׁנַי וְהַתְּמוּרָה	כְּלִי עֶרֶךְ כְּלִי דְמִיּוֹן.
:	גְּדוֹל כַּח וְהַגְּבוּרָה	כְּלִי חֲבֹר כְּלִי סִירֹד.
:	וְצִוֵּר חֲבָלִי כְּיוֹם צָרָה	וְהוּא אֵלֵי וְחֵי גוֹאֲלֵי.
:	כִּנְת כּוֹסֵי כְּיוֹם אֶקְרָא	וְהוּא נְסִי וּמְנוֹסֵי.
:	וְהוּא צוֹפֵה וְהוּא עוֹרָה	וְהוּא רֹפֵא וְהוּא מְרַפֵּא.
:	בְּעַת אִישׁוֹן וְאַעֲרִיה	כְּיָדוֹ אֶמְקִיד רִחִי.
:	אֲדַנִּי לִי וְלֹא אִירָא	וְעַם רִחִי נִרְחִי.
:	מְשִׁיתֵנּוּ יִשְׁלַח מְרָה	(בְּמִקְדָּשׁוֹ חֲבַל נִמְשִׁי.
:	אֲמֵן אֲמֵן שֵׁם הַגּוֹרָא	וְאֵז נְשִׁיר בְּבֵית קְדָשֵׁי.

הפיוט "אדון עולם" מושר בקול רם, במהירות בינונית, בסיום תפילת שבת
בבוקר, כשהציבור יושב ולפני שהוא עוזב את בית הכנסת. כל בית מבוצע כשירת
מענה בין החזן לקהל.

לדוגמה, בתים 1 ו-2:

סוגר - קהל	דלת - חזן
בטרם כל יציר נברא:	אדון עולם אשר מלך
אזי מלך שמו נקרא:	לעת נעשה בחפצו כול

ניתוח מוסיקלי

המשקל: זהו משקל של חמש יחידות (5/4).

המבנה

יש כאן משפט מוסיקלי אחד, המורכב משני מוטיבים:
מוטיב ראשון - שאלה (סולו של החזן)
מוטיב שני - תשובה (שירת קהל).

בעוד שהמוטיב השני אחיד בכל הפיוט, למוטיב הראשון שתי תחיליות: רוב
הבתים פותחים בתחילית המופיעה בבית הראשון, ואילו הבתים 6, 9, 12, 14
פותחים בתחילית השנייה.

משפט מוסיקלי זה חוזר, בשינויים דקים, 16 פעמים, כמספר הבתים שבפיוט.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, באשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט
הספרותי. משמע: סיום משפט מוסיקלי הוא גם סיום בית בטקסט. יתרה מזאת,
החלוקה המוסיקלית הפנימית של המשפט המוסיקלי מקבילה לחלוקה הפנימית של
המשפט הספרותי:

מוטיב א	"אדון עולם" - חלקו הראשון של מוטיב א
	"אשר מלך" - חלקו השני של מוטיב א
מוטיב ב	"בטרם כל" - חלקו הראשון של מוטיב ב
	"יציר נברא" - חלקו השני של מוטיב ב

חלוקה פנימית זו מודגשת גם על ידי המוטיב המקצבי:

אדון עולם : אֲשֶׁר מֶלֶךְ / בְּטֵרַם כֹּל : יִצִּיר נִבְרָא:

ובתיאור גרפי:

מן התיאור הגרפי ניתן להבחין בנקל בהקבלה בין חלקי המשפט המוסיקלי ובין חלקי המשפט הספרותי, וכך בהקבלה בין ההטעמה המוסיקלית ובין ההטעמה הספרותית בסופם של צמדי המלים. המשקל המוסיקלי, נוסף למשקל הספרותי, מציין את החלוקה התחבירית בצורה בולטת יותר.

זאת ועוד: המוסיקה מגוונת את המבנה הכללי של הפיוט בכך שהיא מחלקת את הטקסט לשלישיות (בתים 1-12) ולזוגות (בתים 13-16), כאשר התחילית השנייה מסיימת כל חלק. חלוקה כזו אינה קיימת בספרות.

$\text{♩} = 156$

חזק

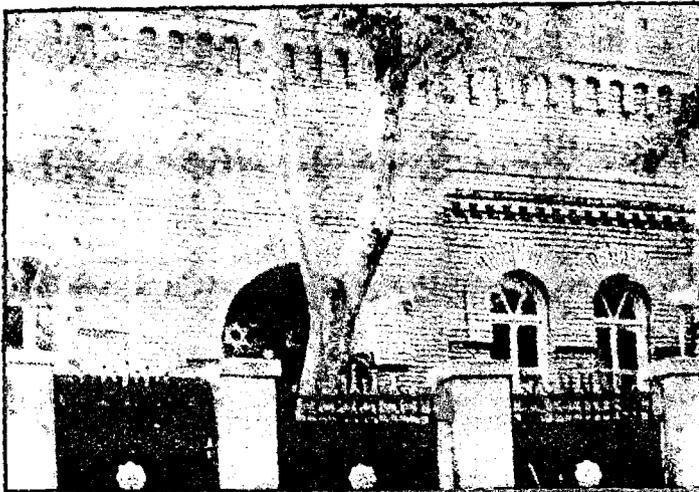
א - דון לם - עו א - שר מ - לך

ל - עת קהל ש - ע - נ צו - חפ - ב כל

ב - רם - ט - א כל רם - ט - א נ - ציר - ג רא - ב - נ

א - לך - מ - זי א נ - מו - ש רא - ק - נ

* קריאת התורים מימין לשמאל

. בית הכנסת הגדול בטביליסי

תוכן הפיוט

הפיוט מונה את י"ג עיקרי האמונה על פי הרמב"ם. כל בית מציין אחד מן העיקרים. שני הכתים האחרונים (כתים 14, 15) הם סיכום של תוכן הפיוט. סיום זה אינו מקורי אלא תוספת מאוחרת, והראיה - משקלו הספרותי שונה מזה של שלושה עשר הכתים הקודמים.

נושאי הפיוט

- כתים 1-4 - מהות ה' ותכונותיו הנעלות
 בית 5 - התגלות ה' בבריאה.
 כתים 6-7 - התגלות ה' בכבואה
 בית 8 - התגלות ה' בתורה
 כתים 9-11 - ההשגחה הפרטית
 בית 12 - בוא המשיח לעתיד לבוא.
 בית 13 - תחיית המתים; הלל ושבח לה'
 כתים 14-15 - סיכום כל האמור לעיל.

הדרגתיות ומעגליות בפיוט

הדרגתיות כיצד? הפיוט פותח בתיאור תכונות האלוהים, ממשיך בהתגלות ה' בבריאה - כללית, לכל יצורי היקום - ובהתגלות ה' בכבואה, ושהיא נחלת יחידים. משם להתגלות ה' בתורה, שהוא נחלת הכלל, ולבסוף להשגחתו הפרטית על כל אדם ואדם. והפיוט מסיים בגאולה לעתיד לבוא.

מעגליות כיצד? הפיוט פותח בתיאור תכונות האלוהים ומסיים בהלל ובשבח

לה'.

יְהוָה אֱלֹהִים חַי וְיֹשֵׁבֶתְךָ. נִבְצָא וְאֵין עַת אֵל מִצִּיאֹתוֹ: אֶחָד וְאֵין
 יְחִיד בְּיַחְדּוֹ. נִעְלַם וְנִס אֵין סוּף לְאַחֲדוּתוֹ: אֵין לוֹ דְמוּת
 דְנוּף וְאֵין טוֹף. לֹא נִעְרַף אֵלָיו קְדוּשָׁתוֹ: קְדוּמָן לְכָל דְבַר אֲשֶׁר
 נִבְרָא. רֵאשׁוֹן וְאֵין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ: הֵנּוּ אֲדוֹן עוֹלָם לְכָל טַעַר.
 יוֹדֵה נִדְלָתוֹ וּמַלְכּוּתוֹ: שֹׁשֶׁע נְבוֹאָתוֹ. נִתְּנוּ אֵל אֲנָשֵׁי סִגְלָתוֹ וְחַפְּאֲרָתוֹ:
 לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד. נִבְיָא וּמַכִּיִּם אֵת חַמְיָתוֹ: הוֹרֵת אִמַּת
 נִחַן לַעֲשׂוֹ אֵל. עַל יַד נִבְיָאוֹ נֶאֱמַן בֵּיתוֹ: לֹא יִחְלִיף הָאֵל וְלֹא יִמֵּר.
 דָּתוֹ לַעוֹלָמִים לְזוּלָתוֹ: צוּפֵה יוֹדֵעַ סִתְרָנּוּ. מַכִּיִּם לְסוּף דְבַר בְּקִדְמוּתוֹ:
 טוֹמֵל לְאִישׁ חֲסִיד כְּמַסְעֵלוֹ. טַחֵן לְרֵשַׁע רַע בְּרֵשַׁעוֹ: יִשְׁלַח לְקַץ
 יָמִים מְשִׁיחֵנוּ. לְקִדּוּת מְחַפֵּי קִין וְיִשׁוּעָתוֹ: מַתִּים יַחֲזִה אֵל בְּרוּכַת חֲסִדּוֹ.
 בְּרוּךְ עַד עַד שֵׁם הַדְּגָלוֹ: אֵלֶּה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַעֲקָרִים. הֵן הֵם יְסוּד
 דָּת אֵל וְהוֹדָתוֹ: הוֹרֵת מֹשֶׁה אִמַּת וּנְבוֹאָתוֹ. בְּרוּךְ עַד עַד שֵׁם
 הַדְּגָלוֹ:

הפיוט "יגדל אלוהים חי" מושר בקול רם, במהירות בינונית, בסיום תפילת ליל שבת, כשהציבור יושב ולפני שהוא עוזב את בית-הכנסת. כל בית מבוצע כשירת מענה בין החזן לקהל. לדוגמה: בתים 1 ו-2:

סוגר - קהל

נמצא ואין עת אל מציאותו:
נעלם וגם אין סוף לאחדותו:

דלת - חזן

יגדל אלוהים חי וישתבח,
אחד ואין יחיד כייחודו:

הבית האחרון (בית 15), יוצא מן הכלל בכך שהוא נאמר פעם נוספת כפי החזן בלבד.

חשיבות מיוחדת ניתנת לסופי קטעים אצל עדת יהודי גרוזיה, והדבר בא לידי ביטוי על ידי (א) חזרה נוספת על המשפט הספרותי האחרון; (ב) שינוי בביצוע; (ג) שינוי מלודי.

בפיוט שלפנינו מבוצעים שלושת הגורמים האלה גם יחד.

ניתוח מוסיקלי

המשקל: המשקל הוא של שש יחידות $\binom{6}{4}$.

המבנה

הפיוט בנוי ממשפט מוסיקלי אחד המורכב משני מוטיבים:

מוטיב ראשון - שאלה (סולו של החזן).

מוטיב שני - תשובה (שירת הקהל).

בעוד שהמוטיב השני אחיד לאורך כל הפיוט, למוטיב הראשון שתי תחליות, המופיעות לסירוגין, בבתים 2-14. תחילת בתים 1-15 שונה מבחינה מלודית בגלל תפקודם - פתיחה וסיום.

משפט מוסיקלי זה חוזר 15 פעמים, בשינויים דקים, כמספר הבתים שבפיוט.

היחס בין המוסיקה לטקסט

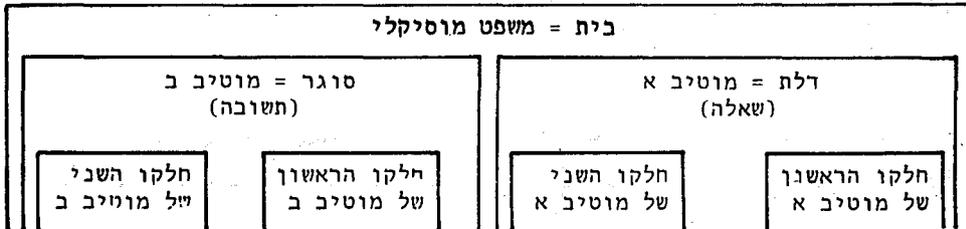
קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, כאשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט הספרותי, משמע: סיום משפט מוסיקלי הוא גם סיום בית בטקסט. יתירה מזאת, החלוקה המוסיקלית הפנימית מקבילה לחלוקת הטקסט מבחינה תחבירית:

מוטיב א	[יגדל אלוהים חי - חלקו הראשון של מוטיב א
		וישתבח - חלקו השני של מוטיב א
מוטיב ב]	נמצא ואין עת אל - חלקו הראשון של מוטיב ב
		מציאותו - חלקו השני של מוטיב ב

חלוקה פנימית זו מודגשת גם על ידי המשקלים המוסיקליים:

יגדל אלוהים חי / וישתבח / נמצא ואין עת אל / מציאותו:

ובתיאור גרפי:

משקל מוסיקלי / משקל ספרותי - - - - -

יגדל אלוהים חי וישתבח / נמצא ואין עת אל מציאותו / אחד ואין יחיד כייחודו / נעלה וגם אין סוף לאחדותו

מן התיאור הגרפי ניתן להבחין בנקל בהקבלה בין חלקי המשפט המוסיקלי ובין חלקי המשפט הספרותי (אף שהבית הראשון יוצא מן הכלל בכך שאין התאמה מושלמת בסופו), וכך בהקבלה בין ההטעמה המוסיקלית וההטעמה הספרותית. המשקל המוסיקלי, נוסף למשקל הספרותי, מציין את החלוקה התחבירית בצורה בולטת יותר. זאת ועוד, המוסיקה מגוונת את המבנה הכללי של הפיוט בכך שהיא מחלקת את הטקסט לזוגות (בתים 2-14), כאשר התחילית השנייה מסיימת כל חלק, חלוקה שאינה קיימת בספרות.

דל - יג חל - מ - הל - ל - א

ו - יש - ת - בח

צא - מ - ב עת אל - מ - צי -

או - חו וכו' ו

אל - ו גוף - ה מות - ד לו אל -

בו גוף

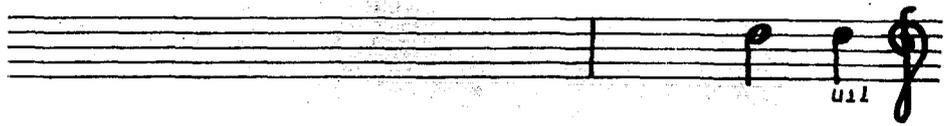
לא ב - ע ליו - א ק - ד -

ט - חו

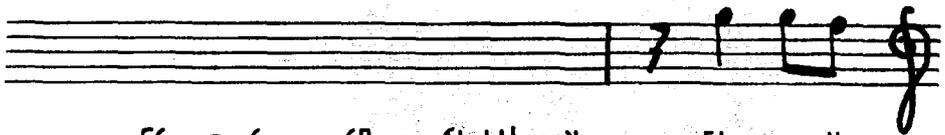
לכל, כלל אל - א - ב נג - ל - א - ב

אב נג

לכל, אל - ב

נג - ג אב - אכלל - א ב - א

אל - אב

- אב - ג אב - אכלל - אכלל - אב - אב

אב - אב אב - אב

אב - אב אב - אב אב - אב

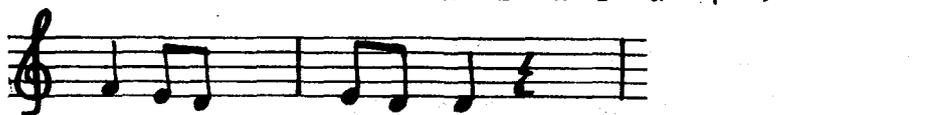

אב

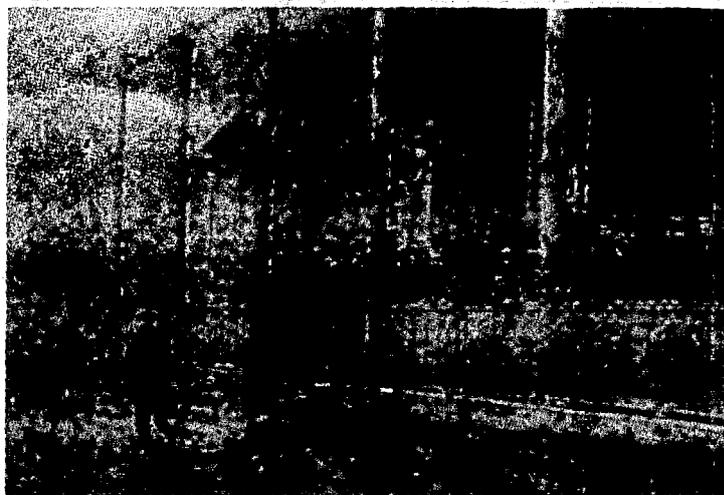
חזק

ל - ת - נ - ת - מ - א - ר - ת - ע

ו - כו - א - ל - מ - ע

בית הכנסת בקולאשי

אנא בכוח גדולת ימינך

(ר' נחוניא בן הקנה)

תתיר צרורה:	גדולת ימינך	אנא בכוח
טהרנו נורא:	עמך שגבנו	קבל רינת
כבבת שמרס:	דורשי ייחודך	נא גיבור
תמיד גמלם	רחמי צדקתך	ברכס טהרס
נהל עדתך:	ברוב טובך	חסין קדוש
זוכרי קדושתך:	לעמד פנה	יחיד גאה
יודע תעלומות:	ושמע צעקתנו	שועתנו קבל

משקל: המשקל הוא משקל המלים, שש מלים בכל בית.

מבנה הפיוט

הפיוט מורכב משבעה בתים; כל שני בתים חורזים ביניהם, ולבית הייביעי אין בן זוג.

אם נצרף את האותיות הראשונות של המלים בכל בית נקבל שמות קדושים של מלאכים, שיסודם בקבלה:

אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה:

(אב"ג ית"ץ)

קבל הינת עמך שגבנו טהרנו נורא:

(קר"ע שט"ן)

תוכן הפיוט

כפיוט בקשות מהקב"ה למען עם ישראל.

הכינויים בפניות אל ה' - "אנא בכח גדולת ימינך" "גיבור", "חסין" וכדומה - מבליטים את גבורתו של הקב"ה.

בקשת עם ישראל באה אף היא בכמה לשונות:

- (א) "תתיר צרורה"; (ב) "קבל רינת עמך"; (ג) "שגבנו"; (ד) "טהרנו";
 (ה) "כבבת שמרס"; (ו) "ברכס"; (ז) "טהרס"; (ח) "רחמי צדקתך תמיד גמלם";
 (ט) "נהל עדתך"; (י) "לעמד פנה"; (יא) "שועתנו קבל"; (יב) "ושמע צעקתנו"

בפיוט 12 לשונות של בקשה - חלקם בגוף ראשון (כמו בבתי 3, 4) וחלקם בגוף שלישי (כמו בבתי 5, 6), הבקשות מתחלקות לשניים:

- א. בקשות למען ישראל: הצלה מן הגלות, ברכה, שמירה וכדומה, והפנייה היא ישירות אל ה'.
- ב. בקשות שהקב"ה יקבל את תפילת ישראל וישמע את צעקתם: "קבל רינת עמק", "ושמע צעקתנו" וכדומה.

(ט) אָנָּא בְּכֹחַ גְּדוּלַת יְמִינְךָ תְּתִיר צְרוּרָה:	(טובי'חץ)
(י) קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שֶׁנִּבְנוּ מִדְּרֵנוּ נוֹרָא:	(קרי'שמץ)
(יא) נָא נְבוֹר דּוֹרְשֵׁי יְהוּדָה פְּבֻכַת שְׁמַרם:	(ענר'יש)
(יב) בְּרַכְּם מִתְּרַם רְחֵמֵי צְדָקָתְךָ תָּמִיד נְמַלֵּם:	(כסר'צחט)
(יג) חֲסִין קְרוֹשׁ בְּרוּב מַיְבֵּךְ נָהַל עֲדָתְךָ:	(חקב'מנט)
(יד) יְחִיד נְאֻה לְעַמְּךָ שְׁנֵה זֹכְרֵי קְדֻשָׁתְךָ:	(גל'סוק)
(טו) שְׁוַעְתֵּנוּ קַבֵּל וְשִׁמְעֵ צַעֲקֹתֵנוּ יְיָ עַל מַעֲלָמוֹת:	(שק'צח)

הפיוט "אנא בכוח גדולת ימינך" מושר כפי כל הקהל בקול רם, במהירות בינונית, כשהציבור עומד.

הפיוט מושר בתפילת שחרית של שבת ויום טוב, בתוך סדר הקרבנות.

ניתוח מוסיקלי

המשקל: המשקל משתנה בהתאם למספר ההברות של המלים.

לקראת סופי המשפטים המוסיקליים המשקל נוטה להיות בעל ארבע יחידות (4)

המבנה

בפיוט משפט מוסיקלי אחד, המורכב משני מוטיבים:

מוטיב א - שאלה

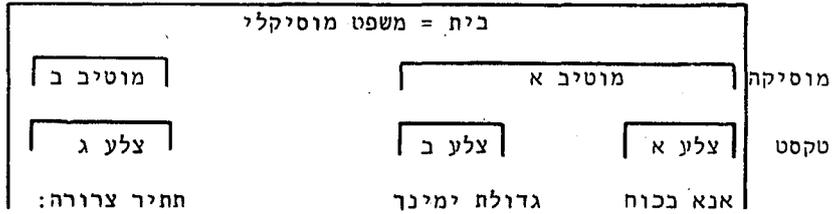
מוטיב ב - תשובה

משפט מוסיקלי זה חוזר שש פעמים, בששת הבתים הראשונים בפיוט, בשינויים דקים. בבית השביעי יש שינוי מלודי, המאפיין סיומו של קטע. כזכור, שלושה שינויים מאפיינים סיומו של קטע (ראה עמוד 18), וכאן בא לידי ביטוי שינוי אחד בלבד, השינוי המלודי.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיימת הקבלה בין המשפט המוסיקלי ובין המשפט הספרותי, אלא שהחלוקה הפנימית שונה. במה?

בכל בית בטקסט שלוש צלעות, בעוד שבמשפט המוסיקלי שני מוטיבים בלבד:

משמע: המוטיב הראשון (השאלה) ארוך יותר, ומשתרע על-פני שתי צלעות, ואילו המוטיב השני (התשובה) קצר, ומקביל לצלע השלישית בלבד.

חלוקה זו מודגשת גם בעזרת המקצב. מסוף הצלע הטקסטואלית השנייה הופך כמעט כל משפט מוסיקלי לבעל משקל ברור של ארבע יחידות.

קהל ♩ = 198

א - נ - נ - מי - ל - ד - ג - ח - כ - ב - א - א

ר - ה - ר - צ - ת - ת

נ - ו - ב - ג - ש - ד - מ - ע - נ - ת - ר - ב - ל - ק

ר - א - נ - ו - ר - ט

ד - ד - ח - י - ש - ד - ו - ר - ב - ו - ר - א

כ - ב - בת ש - מ - רם

ב - ר - ט כס - ה - רום - ח - מ - ק - ד - צ - מ - ת

ת - מיד לם - מ - ג

ח - סין - ק דוש רוב - ב - טו - ב - ג

ג - הל - ע - ד - ת - ג

ל - חיד - ג אה - ל ע - מ - ג - מ - נה - פ

זוכ - רי - ק - ד - ש - ת - ג

נו - ח - ק - ע - צ - מע - ו - ש - בל - ק - נו - ח - ע - שו

ע - ד - יו מות - לו - ע - ח

הודו לך קראו בשמו
(דברי הימים א, טז 8-34)

אל-תגעו במשיחיו ובנביאי אל-תרגעו:	הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו:
שירו ליהוה כל-הארץ בשרו מיום-אל-יום ישועתו:	שירו לו זמרו-לו שירו בכל-נפלאותיו:
ספרו בגוים את-כבודו בכל-העמים נפלאותיו:	התהללו בשם קדשו ישמח לב מבקשי יהוה:
כי גדול יהוה ומהלל מאד ונרא הוא על-כל-אלהים:	דרשו יהוה ועז בקשו פני תמיד:
כי כל-אלהי העמים אלילים ויהוה שמים עשה:	זכרו נפלאותיו אשר עשה מפתיו ומשפטי-פיהו:
הוד והדר לפניו עז וחדוה במקומו:	זרע ישראל עבדו פני יעקב בחיריו:
הבו ליהוה משפחות עמים הבו ליהוה כבוד ועז:	הוא יהוה אלהינו בכל-הארץ משפטיו:
הבו ליהוה כבוד שמו שאו מנחה ובאו לפניו השתחוו ליהוה בהדרת-קדש:	זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור:
חילו מלפניו כל-הארץ אר-תכון תבל כל-תמוט:	אשר ברית את-אברהם ושבועתו ליצחק:
ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יהוה מלך:	ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם:
ירעם הים ומלואו יעלץ השדה וכל-אשר-בו:	לאמור לך אתן ארץ-כנען חבל נחלתכם:
אז ירגנו עצי היער מלפני יהוה כי-בא לשפוט את-הארץ:	בהיותכם מתי מספר כמעט וגרים בה:
הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו:	ויתהלכו מגוי אל-גוי ובממלכה אל-עם אחר:
	לא-הניח לאיש לעשקם ויוכח עליהם מלכים:

המשקל: למזמור משקל של הטעמות.

מבנה המזמור

המזמור מתחלק לפסוקים, וכל פסוק מתחלק לשתי צלעות, שיש ביניהן תקבולת נרדפת. יוצא דופן פסוק 29, המתחלק לשלוש צלעות.

תוכן המזמור

זהו פרק ההודיה שחיבר דויד המלך ומסר ללויים, ובו הוא מודה לה' אחרי שהעלו את הארון לירושלים.

המזמור מתחלק לשניים:

חלק ראשון - פסוקים 8-22 - פותח בפנייה לישראל לשיר לה', לשיח כנפלאותיו ולזכור את בריתו, ומסיים בתיאור חסדי ה'. לאבות האומה.
חלק שני - פסוקים 23-34 - פונה לכל אומות העולם להודות לה', בגיו גדלותו; ה' נעלה מכל האלילים.

הִדְדוּ לַיהוָה כִּי יִרְאוּ בְשָׁמַיִם הַדְרֵי עֲלִילוֹתָיו: שִׁיר
לוֹ וּמְרוּ לוֹ שִׁירוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הַתְהַלְלוּ בְּשֵׁם
הַקָּדוֹשׁ יֵשׁוּעָה לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ: דְרָשׁוּ יְהוָה וְעֲזוּ בְּקִשׁוֹ סִגְיוֹ
תְּמִיד: זְכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְתֵּי וּמִשְׁפָּטֵי סִידוֹ:
זָרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדָיו. בְּנֵי יַעֲקֹב בְּהִירָיו: דָּוָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זְכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. דְּבַר צְדָה
לְאֵלֹהֵי הַיָּם: אֲשֶׁר בָּרַח אֶת אַבְרָם. וּשְׂבֻעָתוֹ לִיצְחָק.
וַיַּעֲמִידָהּ לִיעֲקֹב לְחֵק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנָעַן. חֶבְל נַחֲלַתְכֶם. בְּהִיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר
בְּמַעַט וְגָרִים בָּהּ: מִתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי. וּמִמַּמְלָכָה אֶל
עַם אֲחֵר: לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ לְעַשְׂקֶם. וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מַלְכִים
אֶל תַּנְעוּ בְּמִשְׁחָתֵי. וּבְגִבְיֹתָי אֶל תַּרְעֵנוּ: שִׁירֵי לִיהוָה כֹּל
הָאָרֶץ בְּשִׁירֵי מִיּוֹם אֶל יוֹם יִשְׁוּעָתוֹ: סִפְרוּ בְּגוֹיִם אֶת
כְּבוֹדוֹ. בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו: כִּי גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל
מְאֹד וְנִרְאָה דָּוָא עַל כָּל אֱלֹהִים: כִּי צִדֵּךְ לְדַמְדִּים כֹּסֵף
אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים. יִסְסֵךְ מִעַם קֹדֶם שִׂאמֹר הִי נִיהוּהָ שְׁמַיִם
עָשָׂה: הוֹד וְהַדָּר לְפָנָיו. עֲזוּ וְחַדְדוּ בְּמִקְוָמוֹ: הִבּוּ לִיהוָה
מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הִבּוּ לִיהוָה כְּבוֹד וְעֲזוּ: הִבּוּ לִיהוָה כְּבוֹד
שְׁמוֹ. שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְפָנָיו. הַשְׁתַּחֲוֶה לִיהוָה בְּהַדְרַת
הַקָּדוֹשׁ: חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל הָאָרֶץ. אַחַר תִּבְזֹן תִּבְגַּל כָּל תַּמְנוּנוֹ:
יִשְׁמְרוּ הַשְׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ. וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם יְהוָה מְלֹךְ:

יָרַעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ. יַעֲלֶיךָ הַשָּׁדָה וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ: אִזְ יִדְבְּנֶנּוּ
 עֲצֵי הַיָּעַר. מִלִּפְנֵי יְהוָה כִּי קָא לְשִׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ: הוֹדוּ
 לַיהוָה כִּי טוֹב. כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: יִכַּף סִי וְאָמְרוּ הַיְשִׁיעֵנִי
 אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל. וְקִבְּצֵנִי וְהִצִּילֵנִי מִן הַגּוֹיִם לְהַדְּוִת לְשֵׁם
 קְדֹשׁ. לְהַשְׁתַּבַּח בְּתַהֲלֻחַי: בְּרַחֵץ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אָמֵן. וְהָלַל
 לַיהוָה: רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְהַשְׁתַּמְחוּ לַיהוָה רַבְּלוּ קְדוֹשׁ
 הוּא: רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וְהַשְׁתַּמְחוּ לַיהוָה קְדוֹשׁ. כִּי
 קְדוֹשׁ יי אֱלֹהֵינוּ: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן וְלֹא יִשְׁחָת
 וְהַרְבֵּה לְהַשִּׁיב אַפּוֹ וְלֹא יַעִיר כָּל חַמְטוֹ: אֲתָה יְהוָה לֹא
 תִּכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חֶסֶדְךָ וְאַמְתָּךְ תָּמִיד יִצְרוּנִי: זְכוּ
 רַחֲמֶיךָ יְהוָה וְחַסְדֶּיךָ. כִּי מְעוֹלָם רַפָּה: תֵּנוּ עוֹ לְאֱלֹהִים
 עַל יִשְׂרָאֵל נִאֲתָו וְעוֹ בְּשִׁחָקִים: נוֹרָא אֱלֹהִים מִפְּהַרְשֶׁיךָ
 אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נוֹתֵן עוֹ וְתַעֲצוּמֹת לְעַם בְּרַחֵץ אֱלֹהִים:

המזמור "הודו לה' קראו בשמו" מושר בקול רם, במהירות כינונית, כשהציבור
 יושב. המזמור מושר בתפילת שחרית של שבת ויום טוב, בתחילת "פסוקי דזמרא".

כל פסוק מבוצע כשירת מענה בין החזן לקהל:

צלע ראשונה של הפסוק - חזן.

צלע שנייה של הפסוק - קהל.

לדוגמה, פסוקים 1-2:

חזן	קהל
הודו לה' קראו בשמו	הודיעו בעמים עלילתיו:
שירו לו זמרו לו	שיחו בכל נפלאותיו:

בקרב עדת גרוזיה מקובל לבצע את הפסוק האחרון פעם נוספת, על-ידי החזן
 והקהל, במנגינה שונה.

ניתוח מוסיקלי

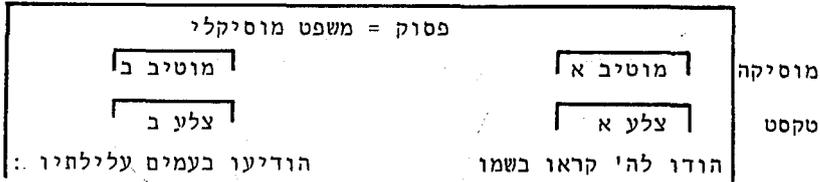
חמשקל: המשקל משתנה בהתאם למספר ההברות של המלים ולמידת הטעמתן.

המבנה:

למשפט המוסיקלי שני חלקים; החלק האחרון בנוי ממוטיב אחד, החוזר בקביעות
 בכל משפט ומבוצע על ידי הקהל; החלק הראשון בנוי משני מוטיבים, המבוצעים
 לסירוגין, בכל משפט, על-ידי החזן.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, באשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט הספרותי. משמע: סיום משפט מוסיקלי הוא גם סיום בית בטקסט. יתרה מזאת, החלוקה המוסיקלית הפנימית מקבילה לחלוקה הספרותית הפנימית, שלפיה כל פסוק מתחלק לשתי צלעות:

פסוק 29 יוצא מן הכלל בכך שהוא מתחלק לשלוש צלעות, ולכן הוא מתחלק, מבחינה מוסיקלית כדלהלן:

המוטיב השני חוזר פעמיים, דבר המורה על קביעותו של המוטיב.

אם עד כה ראינו את התפקוד של פירוש הטקסט כתפקידה של המוסיקה, הרי בפסוק 26 בולט הביצוע כפרשן הטקסט: לאחר המלה הראשונה, "כיל", מבצע החזן הפסקה קלה, כדי להדגיש את התוכן החשוב של המשך הפסוק.

מו - בש או - קר בל - ד לא דו - הו

תיו - ל - ל - ע מים - ע - עו - די - חו

כל - ב חו - שי לו רן - מ - ז לו רן - שי

וכו' רלו - חל - ב קב-ע - ל גי - ב

טוב כל גל-ד - לא דו - הו

דו - חס - ל - עי - ל כל

ברוך שאמר

ברוך שאמר והיה העולם,
 ברוך הוא.
 ברוך אומר ועושה,
 ברוך גוזר ומקיים.
 ברוך עושה בראשית.
 ברוך מרחם על הארץ.
 ברוך מרחם על הבריות.
 ברוך משלם שכר טוב ליראיו.
 ברוך חי לעד וקיים לנצח.
 ברוך פודה ומציל, ברוך שמו.
 ברוך אתה יי, אלוהינו מלך העולם,
 האל אב הרחמן, המהולל בפה עמו,
 משובח ומפואר בלשון חסידיו ועבדיו.
 ובשירי דויד עבדך נהללך ה' אלוהינו בשבחות ובזמירות
 ונגדלך ונשבחך ונפארך ונמליכך
 ונזכיר שמך, מלכנו, אלוהינו, יחיד חי העולמים,
 מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול.
 ברוך אתה ה', מלך מהולל בתשבחות.

מבנה הקטע

הקטע מתחלק לשני חלקים: חלקו הראשון מתחלק לצלעות, כאשר כל צלע פותחת במלה "ברוך", חלקו השני, הפותח במלים "ברוך אתה, אלוהינו מלך העולם..." , הוא פרוזה.

התוכן

השיר מכיל שבחים לה', שבחים הבאים להדגיש את גדולת ה' ואת גודל מעשיו. הרעיון המרכזי הוא קבלת עול מלכות שמים.

שלוש עשרה פעמים מופיעה המלה "ברוך" בקטע, כנגד שלוש עשרה מידות

הרחמים.

ברוך שאמר והיה העולם. ברוך הוא. ברוך אוצר ועשיר. ברוך
 גוזר ומקים. ברוך עשה בראשית. ברוך כרחם על הארץ.
 ברוך מרחם על הפריות. ברוך משלם שכר טוב ליראיו. ברוך חי
 לעד וקים לצח. ברוך פודה ומציל ברוך שמו: ברוך אתה יהוה
 אלהינו מלך העולם. האל אב הרחמן המהלל בפרה שמו משבח
 ומסאך בלשון חסידיו ועבדיו ובשירי דוד עבדך נהללך יהוה אלהינו
 בשבחחות ובזמירות. ונגדלך ונשבחך ונשארך ונמליכך ונזכיר שמך
 מלכנו אלהינו יחיד חי העולמים. מלך משבח ומסאך עדי עד שמו
 הנדול ברוך אתה יהוה מלך מהלל בתשבחות:

הקטע "ברוך שאמר" מושר בקול רם, במהירות בינונית, כשהציבור עומד.
 הקטע מושר בתפילת שחרית של שבת ויום טוב (להוציא את ראש-השנה ויום
 הכיפורים), כפתיחה ל"פסוקי דזמרא".

חלקו הראשון של הקטע מושר בפי החזן, ואילו חלקו השני מבוצע כשירת
 מענה בין החזן לקהל, לפי הצורה דלהלן:
 חזן: ברוך אתה ה', אלוהינו מלך העולם,
 האל אב הרחמן, המהולל בפה עמו.
 קהל: משובח ומפואר בלשון חסידיו ועבדיו.
 חזן: ובשירי דויד עבדך נהללך, ה' אלוהינו
 קהל: בשבחחות ובזמירות ונגדלך ונשבחך ונפארך ונמליכך
 חזן: ונזכיר שמך, מלכנו, אלוהינו, יחיד חי העולמים,
 קהל: מלך משובח ומפואר, עדי עד שמו הגדול.
 חזן: ברוך אתה ה', מלך מהולל בתשבחות.

ניחוח מוסיקלי

המשקל: המשקל הוא חופשי וחופף למשקל ההטעמות של המלים.

המבנה

כל משפט מוסיקלי מורכב ממוטיב פתיחה, ממוטיב חוזר (צליל רסיטציה) וממוטיב
 סיום.

שתי הברכות בקטע, הפותחות במלים "ברוך אתה ה'", מאופיינות כמוטיב
 שונה, מוטיב הברכה, ובסוף הקטע, כיאה לסייומם של קטעים, מופיע מוטיב סיום
 כללי.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, באשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט הספרותי, להוציא משפט אחר - "ברוך הוא, ברוך עושה בראשית" - שמבחינה ספרותית מתחלק לשניים, ומבחינה מוסיקלית הוא משפט אחד.

בחלקו השני של הקטע מתווסף גם הביצוע, חזן-קהל לסירוגין, כמפרש הטקסט.

חזן

הוא רוך-ב לם-עו-ה יה-ה-ו מר-א-ש רוך-ב

שה-עו-ו מר-או רוך-ב

וכו' ים-ק-ומ זר-גו רוך-ב

קהל $\text{♩} = 90$

רות-מי-בז-ו חות-ב-בש

וכו' תך-ב-ש-וב לך-ד-ג-וב

ברוך ה' לעולם, אמן ואמן
(פסוקי הסיום של ספרי התהלים)

(תהלים פט 53)	ברוך ה' לעולם אמן ואמן:
(תהלים קלה 21)	ברוך ה' מציון, שוכן ירושלים הללויה:
(תהלים עב 18)	ברוך ה' אלהים אלהי ישראל, עשה נפלאות לבדו:
(תהלים עב 19)	וברוך שם כבודו לעולם, וימלא כבודו את כל הארץ, אמן ואמן:

המשקל: זהו משקל של הטעמות.

מבנה הקטע

המבנה הוא של חלוקה לפסוקים; כל פסוק פותח במלה "ברוך", והפסוק הראשון והאחרון מסתיימים במלים "אמן ואמן".

מעניין שסדר הפסוקים איננו לפי סדר ספרי התהלים כפי שהם מופיעים בתנ"ך, אלא לפי סדר הגיוני מסוים, שנעמוד עליו בסעיף התוכן. אך ניתן להבחין בנקל גם בהדרגתיות שבאורכי הפסוקים, מן הקצר לארוך:

בפסוק ראשון - 5 מלים.

בפסוק שני - 6 מלים.

בפסוק שלישי - 8 מלים.

בפסוק רביעי - 9 מלים.

התוכן

לכל פסוק בקטע רעיון משלו, וסדר הפסוקים מתאר את דרך התפשטות הכרת ה' בחבל:

- הפסוק הראשון פותח בנצחיות ברכת ה'.

- הפסוק השני מזכיר את ציון וירושלים.

- הפסוק השלישי מדבר על ה' כאלוהות הבלעדית של ישראל.

- הפסוק הרביעי מסיים בתקווה שלעתיד לבוא "ימלא כבודו את כל הארץ".

הקטע מסתיים באמירת "אמן", הבאה לא רק לאמת את תוכן הפסוקים, אלא גם להביע את קבלת הרעיון כמחייב וכמקובל על הכול.

**ברוך יהנה לעולם אמן ואמן: ברוך יהנה מציון שוכן
ירושלים הללויה: ברוך יהנה אלהים אלהי ישראל
עשה נקמות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם ועד
כבודו את כל הארץ אמן ואמן:**

הקטע "ברוך ה' לעולם אמן ואמן" מושר בקול רם, במהירות בינונית, כשהציבור עומד. הקטע מושר בתפילת שחרית של שבת ויום טוב, בסוף פרקי התהילים של "פסוקי דזמרא". שלושת הפסוקים הראשונים מבוצעים על-ידי החזן, והפסוק האחרון מבוצע פעמים: בפעם ראשונה הוא מבוצע כולו, על-ידי הקהל; בפעם השנייה מבוצע חלקו השני בלבד, על-ידי החזן.

ניתוח מוסיקלי

המשקל: המשקל הוא חופשי וחופף למשקל ההטעמות של המלים.

המבנה

כל משפט מוסיקלי מאופיין בשני מוטיבים: מוטיב ראשון המשתרע על פני חלקו הגדול של הפסוק (בפסוק האחרון, הארוך ביותר מבחינת מספר ההברות, חוזר מוטיב זה פעמיים) ומוטיב שני, מוטיב הסיום.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, באשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט הספרותי (לפסוק). גם החלוקה המוסיקלית הפנימית מקבילה לחלוקה הספרותית הפנימית. לדוגמה, פסוק ראשון:

ספרות+מוסיקה

אמן ואמן : ברוך ה' לעולם

קהל

אמן - א - ו - א - מן - א - ל - מ - עו - ל - ני - ד - א - רוך - ב

וכו' אל - ר - יש ני - ד - א - רוך - ב

דו - ב - ל אות-ל - נפ - שה - ע

לם - עו-ל דו- בו-כ שם רוך-כו

מן - א - ו א - מן - א רץ-א- ה כל את דו-בו-כ וילמא

עמוד מתוך ספר מקרא עתיק בכתב-יד שנתגלה בלאילאשי

ויברך דויד / וכרוח עמו הברית

(דברי הימים א, כט 10-13)

(נחמיה ט 5-11)

ויברך דויד את־יהוה לעיני כל־הקהל

ויאמר דויד

ברוך אתה יהוה אלהי ישראל אבינו

מעולם ועד־עולם:

לך יהוה הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד
כי־כל בשמים ובארץ

לך יהוה הממלכה והמתנשא לכל לראש:

והעשר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל

ובידיך כח וגבורה

ובידיך לגדל ולחזק לכל:

ועתה אלהינו מודים אנחנו לך

ומהללים לשם תפארתך:

ויברכו שם כבודך ומרומם על־כל ברכה ותהלה:

אתה־הוא יהוה לבדך

את עשית את־ השמים שמי השמים וכל־עבאם

הארץ וכל־אשר עליה

הימים וכל־אשר בהם

ואתה מחיה את־כלם

ועבא השמים לך משתחוים:

אתה הוא יהוה האלהים אשר בחרת באברהם

והוצאתו מארץ כשדים

ושמת שמו אברהם:

ומצאת את־לבבו נאמן לפניך

וכרות עמו ברית לתת את־ארץ הכנעני

החתי האמורי והפריזי והיבوسی והגרגשי לתת לזרעו

ותקם את־דבריך כי צדיק אתה:

וּתְרָא אֶת־עֵי אֲבֹתֵינוּ בְּמַצְרַיִם
 וְאֶת־זַעֲקָתָם שְׁמַעַת עַל־יַם־סוּף:
 וְתִתֵּן אֹתָם וּמִפְתִּיּוֹם בְּפִרְעָה וּבְכָל־עַבְדָּיו וּבְכָל־עַם אֲרָצוֹ
 כִּי יָדַעְתָּ כִּי הוֹיָדוּ עֲלֵיהֶם
 וּתַעֲשֶׂי לָבָד שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה:
 וְהִיָּם בְּקַעַת לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ כְּתוֹךְ־הַיָּם בִּיבֹשָׁה
 וְאֶת־רַדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ כַּמְצוֹלָת
 כְּמו־אֶבֶן בְּמַיִם עֲזִיָּם:

משקל: זהו משקל של הטעמות.

מבנה הקטע

- משפט פתיחה

- ברכת דויד את העם.

בכל פסוק שתי צלעות שיש ביניהם תקבולת נרדפת - כמו, למשל, פסוק 11 -

או תקבולת משלימה - כמו למשל פסוק 13.

התוכן

"ויברך דוד": לאחר שהכין דויד המלך את כל הדרוש לבניין בית ה' מנדבותיו ומנדבות העם, הוא קם ומברך את ה', אשר שיכן כבודו בישראל, לעיני כל ישראל.

הקטע מתאר את תכונותיו הנעלות של האלוהים ואת מעשיו המופלאים בהיסטוריה של עם ישראל.

"וכרות עמו הברית": קטע זה לקוח מתפילה ארוכה שהתפללו ראשי הלויים

בתקופת עזרא ונחמיה, אחרי שהתחייב העם לקיים את התורה ולהיבדל מנשים נכריות.

וַיְבָרֶךְ דָּוִד אֶת יְהוָה לְשֵׁנֵי כֶּד הַקֶּהֱלַ נִיאֲמַר דָּוִד בְּרוּךְ
 אֱלֹהֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲכִינֹי מְעוֹלָם וְעַד
 עוֹלָם: קָה יְהוָה הַגְדִּילָה וְהַגְבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנּוֹצֵחַ וְהַהוֹד
 כִּי לֹד בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ. קָה יְהוָה הַמַּעֲלֶה וְהַמַּתְּנִישָׁא
 לְכַד לְרֵאשִׁי: וְהַיֹּשֵׁר וְהַקְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה מוֹשֵׁל כֹּל
 וּבְיָדֶךָ כָּח וּגְבוּרָה וּבְיָדֶךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל: וַיִּסַּח אֱלֹהֵינוּ
 מִזִּמְתֵּנוּ לְךָ וּמִסִּלְלֵינוּ לְשֵׁם תְּפָאֶרֶתֶךָ: וַיְבָרְכוּ שָׁם

כְּבוֹדָךָ וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וְתַהֲלָה. אַתָּה הוּא יְהוָה
 לְבָרְךָ אֶתָּה עֲשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם
 הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בְּדָם וְאֶתָּה
 מִהֵיחָד אֶת בְּדָם וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים: אַתָּה הוּא
 יְהוָה הָאֱלֹהִים. כִּי עָשׂוּ לִי אֱהִי אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ בְּאַבְרָהָם
 וְהוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ כְּשָׁדִים וְשָׂמָה שְׁמוֹ אַבְרָהָם: וּמִצָּאָתָּה
 אֶת לִבְנֵי נְאֻמָן לְפָנֶיךָ: וְכָרוֹת עַמּוֹ הַכְּרִית לְתַת אֶת
 אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחֲתִי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרִזִי
 לְתַת לְזַרְעוֹ וְתִקַּם אֶת דְּבָרֶיךָ כִּי צִדִּיק אַתָּה: וְתֵרָא אֶת
 עֵינֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וְאֶת זַעֲקָתָם שְׁמַעְתָּ עַל יַם סוּף:
 וְתַתֵּן אֶתוֹת וּמוֹפְתִים בְּשָׂרְעָה וּבְכָל עֲבָדָיו וּבְכָל עַם אֲרָצוֹ
 כִּי יִדְעַת כִּי הוִידוּ עֲלֵיכֶם וְתַעַשׂ לָךְ שֵׁם כְּהַיִּם הַזֶּה:
 וְהִים בְּרַעַת לְפָנֶיךָ וְנִעְבְּרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בְּיַבְשֵׁתָהּ וְאֶת
 רַגְלֵיכֶם הִשְׁלַכְתָּ בְּמַצּוֹלוֹת כְּמוֹ אֲבָן בְּמַיִם עֲדִים:

הקטע "ויברך דויד" מושר בקול רם, במהירות בינונית, כשהציבור עומד. הקטע
 מושר בתפילה שחרית של שבת ויום טוב, לפני שירת הים.

כל פסוק מבוצע כשירת מענה בין החזן לקהל, כאשר החזן שר את חלקו הראשון
 של הפסוק, ובפסוקים מסוימים את רוב הפסוק, כמו למשל פסוקים 1-3, והקהל שר
 את חלקו האחרון של הפסוק:

חזן: ויברך דויד את ה' לעיני כל הקהל, ויאמר דויד:
 ברוך אתה ה'. אלוהי ישראל אבינו.

קהל: מעולם ועד עולם:

חזן: לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד.
 כי כל בשמים ובארץ

קהל: לך, ה', הממלכה והמתנשא לכל לראש:

חזן: והעושר והכבוד מלפניך, ואתה מושל בכוח
 ובידך כוח וגבורה

קהל: ובידך לגדל ולחזק לכול:

חזן: ועתה, אלוהינו, מודים אנחנו לך
 ומהללים לשם

קהל: תפארתך:

קהל: ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהילה:

חזן: אתה הוא ה' לבדך.
 את עשית את השמים, שמי השמים וכל צבאם,
 הארץ וכל אשר עליה,
 הימים וכל אשר בהם,
 קהל: ואתה מחיה את כולם,
 וצבא השמים לך משתחווים:
 חזן: אתה הוא ה' האלוהים, אשר בחרת באברם
 והוצאתו מאור כשדים
 קהל: ושמת שמו אברהם:
 חזן: ומצאת את לכבו נאמן לפניך.
 וכרות עמו הברית, לתת את ארץ הכנעני,
 החתי, האמורי והפרזי והיבוסי והגרגשי, לתת לזרעו.
 קהל: ותקם את דבריך, כי צדיק אתה:
 חזן: ותרא את עוני אבותינו במצרים
 ואת זעקתם שמעת
 קהל: על ים סוף:
 חזן: ותיתן אותות ומפתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו,
 קהל: כי ידעת כי הזידו עליהם,
 ותעש לך שם כהיום הזה:
 חזן: והיום בקעת לפנייהם ויעברו בתוך הים ביבשה,
 ואת רדפיהם השלכת במצולות,
 קהל: כמו אבן במים עזים:

ניתוח מוסיקלי

המשקל: המשקל הוא חופשי וחופף למשקל ההטעמות של המלים.

המבנה

כל משפט מוסיקלי מאופיין בשני מוטיבים: המוטיב הראשון חוזר פעמים מספר, בהתאם לאורך הטקסט, ומאופיין בצליל רסיטציה. המוטיב השני הוא מוטיב הסיום.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, באשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט הספרותי

(לפסוק), וכך קיימת לרוב הקבלה גם בין חלקי המשפט המוסיקלי ובין חלקי המשפט הספרותי; לדוגמה: פסוק 13:
ועתה אלהינו מודים אנחנו לך
ומהללים לשם תפארתך:

בכמה פסוקים מחוסף גם הביצוע - חזן-קהל לסירוגין - כמפרש הטקסט;
לדוגמה: פסוק 12:
חזן: והעשר והכבוד מלפניך, ואתה מושל בכל, ובידך כח וגבורה.
קהל: ובידך לגדל ולחזק לכל:

חזן

הל - ק - ה כל וכו' - ד רך-בי - ו

נו - בי - א וכו' - א רוך-ב ויד-ד מר-יא - ו

קהל

לם - עו עד-ו לם-עו - מ

חזן

- ב-ו ים-מ-ש-ב כל כי הוד-ה - ו וכו' ד-ל

רץ - א

קהל

שא-נ מת-ה-ו כה-ל - ממ-ה בי-ד-א ד-ל

ראש - ל כל - ל

שירת הים

(שמות יד 30-31, טו 1-19)

וַיִּשְׁעַי יְהוָה בְּיוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם
וַיֵּרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפַּת הַיָּם:

וַיֵּרֶא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם
וַיִּירָאוּ הָעַם אֶת־יְהוָה
וַיֹּאמְרוּ בְּיַד הַיְהוָה וּבְכַוֵּשׁ עַבְדּוֹ:

אִי יִשְׂרָאֵל־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה
וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־נָאָה נָאָה
סוֹס וָרֶכֶב רָמָה בַּיָּם:

עַז וְחִמְרַת יָהּ וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה
יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֲנֹהוּ
אֱלֹהֵי אָבִי וְאַרְמְמָנָהוּ:

יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה
יְהוָה שְׁמוֹ:

מִרְכַבַּת פָּרְעָה וַחֲלוּ יַרְהַב בַּיָּם
וּמִבְחַר שְׁלִשׁוֹי טַבְעוּ בַיָּם־סוּף:

תְּהַמֵּת יַכְסִּימוּ
יָרְדוּ בַמַּצּוֹלֹת כַּמֹּר אָבֹן:

יִמְיַנְךָ יְהוָה נֹאדְרֵי בְכֹחַ
יִמְיַנְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב:

וּבִרְבַּב גְּאוֹנְךָ תִּהְרַס קִמְיֹךְ
תִּשְׁלַח חֲרֹנְךָ יֶאֱכַלְמוּ בְקֶשׁ:

וּבְרוּחַ אַפְיֹךְ נִעְרְמוּ בַיָּם
נִצְבּוּ כַמֹּדֶנֶד נֹלִיִם
קִפְאוּ תְהַמֵּת בְּלִבֵּי־יָם:

אָמַר אוֹיֵב אֲרֹדְךָ אֲשִׁיג אַחֲלֶק שְׁלַל
תִּמְלֹאֲמוּ נַפְשֵׁי אֲרִיק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יָדֵי:

נשפת ברוחך כסמו ים
צללו כעופרת במים אדירים:

מי-כמכה באלם יהוה
מי כמכה נאדר בקדש
נורא תהלת עשה פלא:

נטית ימינך תבלעמו ארץ:
נחית בחסדך עסיו גאלת
נהלת בעוזך אל-נה קדשך:

שמעו עמים ירגזון
חיל אחז ישבי פלשת:

אז נבהלו אלופי אדום
אילי מואב יאחזמו רעד
נמגזו כל ישבי כנען:

תפל עליהם אימתה ופחד
בגדל זרועך ידמו כאבן
עד-יעבר עמך יהוה
עד-יעבר עסיו קנית:

תבאמו ותטעמו בהר נחלתך
מכון לשבתך פעלת יהוה
מקדש אדני כוננו יריך:

יהוה | ימלך לעלם ועד:

* ה' מלכותה קאם לעלם תלעזי עלמא :

כי בא סוס פרעה ברכבו וכפרשיו בים
וישב יהוה עליהם אתמי הים
ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים:

המשקל: זהו משקל של הטעמות.

מבנה הקטע

- שני פסוקי פתיחה (שמות יד 30-31)
- השירה (שמות טו 1-18)
- פסוק הסיום (שמות טו 19)

לפסוקי השירה שתי צורות חלוקה: רוב הפסוקים מתחלקים לשני חלקים; לדוגמה: פסוקים 4,6,14. אך יש פסוקים הנחלקים לשלושה חלקים; למשל: פסוקים 1,8,11.

התוכן

זהו שיר שבח לה' על יציאת מצרים. השיר מהלל את ה', שהוא גיבור מלחמה המפיל את האויב ומשיב את עמו לארצו.

השירה מתחלקת לשניים:

חלק א' - תיאור גדולת ה' במלחמת האויב.

חלק ב' - מלכות ה' על ישראל ועל העולם כולו.

וַיִּוָּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא
 יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפַּת הַיָּם: וַיֵּרָא
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיִּרְאוּ
 הָעָם אֶת־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ בְּהוֹרֵה וּבְמַשָּׁה עָבְדוּ:
 אֲנִי יִשְׂרָמְשָׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיְשִׁיבָה הַזֹּאת לַיהוָה
 וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־נִנְאוּ נְאוֹה סוֹם
 וַיִּרְכְּבוּ רֶמֶה בַיָּם: עַיִן תִּסְרֶת יָהּ נְהִי־לִי
 לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וַאֲנִי־וְאֱלֹהֵי
 אֱבִי וְאֵל־מִנְדִּי: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה
 שְׁמוֹ: מַרְבֵּבוֹת פְּרִיעָה תִּחִלֵּי יְהוָה בַּיָּם וּמִבְּתֵר
 שְׁלֵשׁוֹ מִבְּעַיִן בַּיָּם־סוֹף: תִּהְיֶה יָם־יָם יָדָיו בְּמַצְלוֹת
 כְּמוֹ־אֵבֶן: יִמְיָנָה יְהוָה נֶאֱדָרֵי בְּעַם יִמְיָנָה
 יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב: וּבְרֵב נֶאֱנָה תִּדְרֵם
 קַמְיָה תִּשְׁלַח חֲרֹנֶה יֶאֱבֹלְמוּ בְּקִישׁ: וּבְרֵיב
 אֲפִי־נֶשְׂרָמוּ מֵיָם נֶאֱבֹו כְּמוֹ־נֶד
 גּוֹלִים קָפְאוּ תְדַמַּת בְּלִב־יָם: אֲמֵר
 אוֹיֵב אֲרִדְף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק שְׁלָל תִּקְלָאמוּ
 נִפְשֵׁי אֲרִיק חֲרָבִי תוֹרֵשְׁמוּ יָדֵי: נִשְׁפַּת
 בְּרִיחָה כְּסִמּוֹ יָם אֲלֵלוּ עֲשֵׂאֶת בְּעַם
 אֲדִירִים: מִי־כִמְכָה בְּאֵלִם יְהוָה מִי

כְּמִקֵּדָה נֶאֱדָר בְּקִרְשׁוֹ נִזְרָא תְהִלּוֹת עֲשֵׂה-
 פְּלֵא: נְטִיית יְמִינֶךָ תִּבְלַעְמוּ אֲרָץ: נְחִית
 בְּחִסְדֶּךָ עִם-יוֹ נִאֲלֵת נְחִלַת בְּעִזָּה אֶל-גִּנָּה
 קִדְשֶׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָזוּן תִּיל
 אֲחֻז יוֹשְׁבֵי פְלִשְׁתִּים: אִז נִבְהִלּוּ אֲלֻפָיו
 אֲדוּם אֵילֵי מוֹאָב יִאֲחַזְמוּ רַעַד נִמְנו
 כָּל יוֹשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפְלַעְלֵהֶם אֵימַתָּה
 וּפְחָד בְּגִדְלֵךָ זֶרְעֶךָ יִדְמֶוּ כְּאֲבֹן עֲד-
 יַעֲבֹר עִמָּךָ יְהוָה עֲד-יַעֲבֹר עִם-יוֹ
 קִנִּית: תִּבְיֵאֵמוּ וְתִשְׁלַעְמוּ בְּהַר נְחֻלְתֶּךָ מְכוֹן
 לְשִׁבְתֶּךָ פְּעֻלַת יְהוָה מִקְרָשׁ אֲדָנִי כֹונֵנו
 יִדְיָה: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וְעֵד:
 יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וְעֵד: יְהוָה מַלְכוּתָהּ קָאֵם לְעֹלָם
 וּלְעֹלְמֵי עֹלְמֵיָא: כִּי בְּאִסּוּס פְּרַעַה בְּרַכְבוֹ וּבְכַפְרֵי שִׁוֵי כִּיִּם
 וַיִּשְׁכַּח יְהוָה עֲלֵהֶם אֲחֵת-מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִרְכֹּבוּ בִּישָׁה
 בְּתוֹךְ הַיָּם:

הקטע "שירת הים" מושר בקול רם, במהירות בינונית, בתפילת שחרית של שבת יום טוב, בסיום "פסוקי דזמרא", כשהציבור עומד.

רוב הפסוקים מבוצעים כשירת מענה בין החזן לקהל, כאשר החזן שר את חלקו הראשון של הפסוק, והקהל שר את חלקו האחרון. לפעמים הקהל מצטרף רק במלה האחרונה של הפסוק, כמו למשל בפסוק 1. יתר הפסוקים מבוצעים על ידי החזן בלבד או על ידי הקהל בלבד:

חזן: ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים
 וירא ישראל את מצרים מת על שפת
 קהל: הים

חזן: וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה ה' במצרים
 קהל: וייראו הינח את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו:

חזן: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר
 קהל: אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה כים;

חזן: עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה
 קהל: זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו:

קהל: ה' איש מלחמה ה' שמו:

- חזן: מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו
קהל: בים סוף;
- חזן: תהמות יכסימו ירדו במצולת כמו אבן;
קהל: ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב:
- חזן: וכרב גאונך תהרס קמיך תשלח חרונוך יאכלמו
קהל: כקש;
- חזן: וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו נד נזלים קפאו
קהל: תהמות בלב ים;
- חזן: אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאו נפשי
קהל: אריק חרבי תורישמו ידי;
- חזן: נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים;
קהל: מי כמכה באלים ה' מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלות עשה פלא;
- חזן: נטית ימינך תבלעמו ארץ;
- חזן: נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל
קהל: נוה קדשך;
- חזן: שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישבי פלשת;
חזן: אז נבהלו אלופי אדום אלילי מואב יאחזמו רעד
קהל: נמגו כל יושבי כנען:
- חזן: תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן
קהל: עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית
- חזן: תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשכתך פעלת ה'
קהל: מקדש ה' כוננו ידיך:
- קהל: ה' ימלך לעולם ועד:
- חזן: ה' מלכותה קאם לעלם ולעלמי עלמיא:
- חזן: כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב ה' עלהח את מי הים
קהל: ובני ישראל הלכו כיבשה
- חזן: בתוך
קהל: הים;

ניתוח מוסיקלי

המשקל: המשקל הוא חופשי וחופף למשקל ההטעמות של המלים.

המבנה

כל משפט מוסיקלי מאופיין בשני מוטיבים:

המוטיב הראשון חוזר פעמים מספר, בהתאם לאורך הטקסט, ומאופיין בצליל רסיטציה ובצלילי סיום; המוטיב השני הוא מוטיב הסיום.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיים קשר הדוק בין המוסיקה לטקסט, כאשר המשפט המוסיקלי מקביל למשפט הספרותי (לפסוק), והחלוקה המוסיקלית הפנימית מקבילה לחלוקה הספרותית הפנימית; לדוגמה: פסוק 4:

מרכבת פרעה וחילו ירה בים

ומבחר שלשיו טבעו בים סוף:

כמה פסוקים מופיע גם הביצוע חזן-קהל לסירוגין, כמפרש הטקסט; לדוגמה:

פסוק 2:

חזן: עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה.

קהל: זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנה :

פסוק 18, "ה' ימלוך לעולם ועד", מושר פעמיים בפי הקהל בגלל חשיבותו.

בכך מודגש הרעיון המרכזי בקטע - קבלת עול מלכות שמים.

קהל

- כ - ר - ו - סוף אה - ג אה - ג כל בל - ד - לא רה - שי - א

בו מה - ר ים - ב

חזק

עה-שו-לי לי הי-וי יה רת-זמ-ו זי-ע

קהל

מ - ר - א - ו - ב - י - א - ה - ל - א - ה - ו - א - נ - ו - ל - י - א - ז - ה

ה - ו - נ - מ

קהל

מ - ו - ש - ב - י - ד - א - מ - א - ח - מ - ל - א - י - ש - ב - י - ד - א

חזק

ח - ר - מ - ב - ו - י - ס - ב - ר - ה - ו - כ - ו - ב - ת - כ - מ - ר

ו - כ - ו - ס - ו - פ - י - ס - ב - ע - ו - ב - ט - ש - ל - ש

קדושה

נקדישך ונעריצך

כנועם שיח סוד שרפי קודש המשלשים לך קדושה.

וכן כתוב על יד נביאך:

"וקרא זה אל זה ואמר:

קדוש, קדוש, קדוש" צבאות, מלא כל הארץ כבודו";

לעומתם משבחים ואומרים:

"ברוך כבוד יי ממקומו:"

ובדברי קודשך כתוב לאמר:

"ימלך ה' לעולם, אלוהיך ציון לדור ודור הללויה":

מבנה הקדושה

א. מבוא, המשווה בין ישראל למלאכים

ב. פסוקי המקרא, שהם עיקר ההכרזה:

"קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו:" (ישעיהו ו 3)

"ברוך כבוד ה' ממקומו:" (יחזקאל ג 12)

"ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה:" (תהילים קמו 10)

ג. דברי הקישור לקראת הפסוקים וביניהם

התוכן

מדובר כאן בקדושת הקב"ה - "קדוש, קדוש קדוש ה' צבאות". אנו מקדישים

ומעריצים את ה' כדרך המלאכים. שיא הקדושה הוא בפסוק "קדוש, קדוש וגו'".

לאחר סיום ההלל נשארת בלב המתפללים משאלה אחת: שהכרת ה' תפוך במהירה

בכל העולם, בקרב האנושות כולה.

נקדישך ונעריצך. כנועם שיח סוד שרפי קדש. המשלשים לך
קדושה. וכן כתוב על יד נביאך וקרא זה אל זה ואמר.
קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל הארץ כבודו: לעומתם
קשקשים ואומרים: ברוך כבוד יהוה ממקומו: ובדברי קדשך כתוב
לאמר: ימלך יהוה לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה:

הקדושה מושרת בקול רם, במהירות בינונית, כשהציבור עומד. ה"קדושה" מושרת

כתפילת שחרית של שבת, בחזרת הש"ץ של תפילת העמידה, אחרי ברכת "גבורות".

הקדושה מבוצעת כשירת מענה בין החזן לקהל, כאשר פסוקי המקרא מבוצעים על ידי הקהל, ויתר הפסוקים - על ידי החזן.

ביתוח מוסיקלי

המשקל: המשקל משחנה: החזן שר לפעמים כמשקל ברור של שלוש יחידות, ולפעמים כמשקל חופשי.

המבנה

שני מוטיבים יש בקטע: המוטיב הראשון חוזר פעמים מספר, בהתאם לאורך הטקסט. הוא מופיע במבוא, בתחילת פסוקי הקישור, בין פסוקי המקרא ובסופי פסוקי המקרא.

המוטיב השני מופיע בסוף המבוא, בסופי פסוקי הקישור ובתחילת פסוקי המקרא.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיימת הקבלה בין המשפט המוסיקלי ובין המשפט הספרותי, וכן קיימת לרוב הקבלה בין חלקי המשפט המוסיקלי ובין חלקי המשפט הספרותי.

גם הביצוע, חזן-קהל לסירוגין, מופיע כמפרש הטקסט: המבוא ופסוקי הקישור בין פסוקי המקרא מבוצעים על ידי החזן, ופסוקי המקרא, שהם עיקר ההכרזה, מבוצעים על-ידי הקהל. בכך נא אפקט ההכרזה לידי כיטוי ביתר שאת.

חזן

רי - ע - נ - ו - שך - די - ק - נ

קצ

סוד - ח - שי - עם - נו - כ

דש - ק - פי - ר - ש

שה - דו - ק - ר - ל - שם - ל - ש - מ - ה

כי - כ - חוב - על - נ - יד - על

אך

זה - אל - זה - רא - ק - ו

מר - א - נ

קהל

אנת - ב - צ - בי - ד - א - דוש - ק - דוש - ק

דו - נו - ב - כ - רץ - א - ה - כל - לא - מ

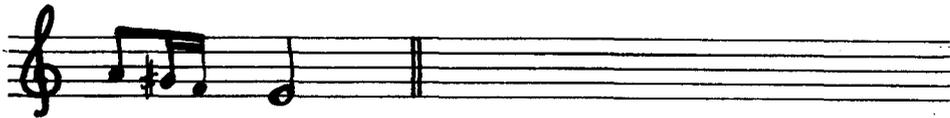
ל - עו - מ - תם מ ש ב

רימ - מ - או - ר חלים

מ קו - מ - מ גל - ד - א כווד - כ רוק - ב

מ

כי מציון תצא תורה

כי מציון תצא תורה
 ודבר יי מירושלים:
 (ישעיהו ב 5)
 ברוך המקום.
 ברוך שנתן תורה לעמו ישראל
 (מתוך המדרש)
 ברוך הוא:
 אשרי העם שככה לו;
 אשרי העם שיי אלהיו:
 (תהילים קמד 15)
 גדלו ליי אתי
 ונרוממה שמו יחדו:
 (תהילים לד 4)

המשקל: זהו משקל של הטעמות.

מבנה הקטע

הקטע מחולק לפסוקים, וכל פסוק מתחלק לשתי צלעות, שיש ביניהן תקבולת נרדפת.

התוכן

בפסוק השני עם ישראל מברך את ה', על שבחר בנו לתפקיד הנשגב המוזכר בפסוק הראשון - לבשר את תורתו ואת קדושתו בכל העולם. לפיכך אנו מסיימים בקריאה להלל את ה'.

**כי מציון תצא תורה ודבר יהוה מירושלים:
 ברוך המקום שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא:
 אשרי העם שככה לו אשרי העם שיהוה אלהיו: גדלו
 ליהוה אתי ונרוממה שמו יחדו:**

הקטע "כי מציון תצא תורה" מושר בקול רם, במהירות בינונית, כשהציבור עומד.

הקטע מושר בתפילת שחרית של שבת ויום טוב, לפני הוצאת ספר תורה.

הפסוק הראשון מבוצע על ידי החזן, ואילו יתר הפסוקים מושרים בפי כל הקהל.

ניתוח מוסיקלי

המשקל: זה משקל של הטעמות, על-פי הטעמות המלים.

המבנה

בכל משפט מוסיקלי שני מוטיבים: מוטיב ראשון החוזר פעמים מספר, בהתאם לאורך הטקסט, ומוטיב שני - מוטיב הסיום.

היחס בין המוסיקה לטקסט

קיימת הקבלה בין המשפט המוסיקלי ובין המשפט הספרותי (הפסוק), וכן בין חלקי המשפט המוסיקלי וחלקי המשפט הספרותי; לדוגמה: התסוק השלישי:

אשרי העם אשרי העם, אשרי העם, אשרי העם, אשרי העם

חזן

רה - חו - צא - ת - לון - צ - מ - כי

ים - ל - ש - רו - מי - ני - ד א - בר - ד - ו

קהל

תן - נ - ש - רו - כ - קום - מ - ה - רו - כ - ב

וכו' הוא - רו - כ - ב אל - ר - יש - מו - ע - ל - רה - חו

תן - א - ני - ד - לא - לו - ד - ג

דיו - יח - מו - ש - מה - מ - רו - ו - ב